

інформаційна пропаганда РФ [8]. Зазначимо, що ця інформаційна агресія Кремлем здійснювалася й здійснюється наразі на всій території України, але стала вона дієвою лише там, де найбільшого розповсюдження набув концепт «Руссага міра», а українська ідентичність (українськість) була найменш представленою – у Криму та на сході України. Саме творчість Шевченка, повернення його у суспільну, культурну свідомість, його розуміння політики російського царизму, що абсолютно нічим не відрізняється від нинішньої, вкотре по-особливому увиразнюються та формують завдання для сучасників.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Маланюк Є. Шлях до Шевченка //Хроніка 2000. Український культурологічний альманах. – 2010. – Вип. 3 (85). Зарубіжне шевченкознавство (з матеріалів УВАН). Частина 1. – С. 8-23.
2. Куліш П. Чого стоїть Шевченко як поет народній//Україна: антологія пам'яток державотворення, Х-ХХ ст.: у 10 т./ редкол. І.М. Дзюба [та ін.]. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. – С. 263-269.
3. Одарченко П. Тарас Шевченко в радянській літературній критиці (1920-1960) // Хроніка 2000. Український культурологічний альманах. – 2010. – Вип. 3 (85). Зарубіжне шевченкознавство (з матеріалів УВАН). Частина 1. – С. 210-281.
4. Тарас Шевченко. Документи і матеріали. – К., 1982. – № 198. – С. 90.
5. Відношення О.Ф.Орлова від 9 червня 1847 року до начальника 5-го округу корпусу жандармів О.А.Шнеля про діяльність Кирило-Мефодіївського товариства та про посилення таємного жандармського нагляду на Україні//Україна: антологія пам'яток державотворення, Х-ХХ ст.: у 10 т. / редкол. І.М. Дзюба [та ін.]. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. – С. 179-182.
6. Франко І.Зібрання творів : у 50-ти т. – К.: Наукова думка, 1983.–Т. 39. – С. 255.
7. Брижицька С. Відвідувачі Чернечої гори про зняття пам'ятника «голгофа» з могили Тараса Шевченка (за рукописними матеріалами 1927–1928 років) // Збірник праць Всеукраїнської (37-ї) наукової шевченківської конференції; Черкаси, 22–24 квітня 2009 р. – Черкаси: В-во Чабаненко Ю. А., 2009. – С.14.
8. Лазарович М.В. Російсько-українська війна (2014-2017 роки). Короткий нарис. Івано-Франківськ: Вид-во «Лілея-НВ», 2017. – 239 с.

УДК 908 (477)

Марків І. С.

к. іст. н., доцент кафедри документознавства,
інформаційної діяльності та українознавства
Тернопільський національний економічний університет

ЄВГЕН ОЛЕСНИЦЬКИЙ ЯК ПРАВНИК (1891–1909)

В останній чверті ХІХ ст. українські юристи, відкривши адвокатські бюро, захищали права своїх клієнтів у кримінальних та адміністративних справах. Крім того, вони розбудовували основи національного, культурного,

економічного й політичного життя українського народу. Цей період називають початком «золотого віку» української адвокатури, що тривав до Першої світової війни.

Після проходження правничої практики у Львові майбутній визначний громадсько-політичний діяч, економіст і політик Є.Олесницький відкрив адвокатську канцелярію в Стрию (1891 р.). Уже тоді він був знаний громадською роботою і публікаціями, зокрема, з юридичної проблематики.

Водночас з громадсько-політичною працею Є.Олесницький активно зайнявся професійною діяльністю. Щоб відразу чітко розставити акценти, діловодство в своїй канцелярії він почав вести українською мовою. Такі дії викликали обурення серед колег-юристів і докори з боку чиновників, що, мовляв, на старість змушені вчитися української мови. Але ці труднощі разом з деякими проблемами конкуренції (у Стрию було ще семеро адвокатів) не схитнули Є.Олесницького. Кілька разів йому відкидали подання до суду українською мовою, та всі протести він зводив на жарти. Через деякий час його наполегливість дала результати: чиновники почали приймати українськомовні документи. Також і селяни припинили вносити подання по-польськи, відчуваючи, що у випадку завданої кривди матимуть допомогу з боку адвоката. Тобто Є.Олесницький домігся, щоб у Стрию суд працював з українськими клієнтами їх рідною мовою та видавав нею письмові відповіді й судові рішення.

Найгучніша, відома на всю Галичину справа Є.Олесницького – це т. зв. «справа Т.Окуневського», пов'язана з такими подіями. На останній сесії Галицького сейму 1894 р. намісник Галичини К.Бадені заявив, що вважає своїм обов'язком дбати про весь край, а, отже, й українців. Але буде це робити або з українськими депутатами, або без них. Після сесії депутат Галицького сейму Т.Окуневський звітував у Коломиї. Один з виборців запитав його, чи правда, що намісник зробив відповідну заяву, і почув у відповідь: «Так! Це правда, одначе ми, русини, мусимо усі сили злучити, щоб того бутного шляхтича навчити розуму» [1, 57–58]. За це депутат отримав звинувачення у підбурюванні людей проти графа К. Бадені й попросив захисту Є. Олесницького.

Про «справу Т.Окуневського» детально повідомляла газета «Діло». Після одноголосного вердикту присяжних «не винен», політичний процес проти Т.Окуневського закінчився звільненням звинуваченого. Особлива обставина – серед присяжних не було ні одного українця (10 поляків і 2 євреї) [2, 142]. А промова Є.Олесницького, виголошена з непересічним ораторським завзяттям, справила неабияке враження на присутніх.

Так, апелюючи до громадянських почуттів присяжних, адвокат промовив і до сьогодні актуальні слова: «У конституційній державі опозиція – звичне й дозволене явище. Приклади з історії свідчать, що політичні партії не лише виступають проти влади, але й змушують її представників іти у відставку. Мав право й звинувачений як політик закликати до опозиції проти крайової влади, а також вільно висловлюватись про те, що вважає її діяльність некорисною для українського народу. Проголошувати свої погляди дозволяє конституція. Дивна річ, що в правовій державі за таке слід ставати перед судом» [3, 3].

Високу оцінку Є.Олесницькому як адвокату дав сам Т.Окуневський: «Це найсвітліша стаття в історії розвитку нашої української палестри (адвокатури)... Перший раз почув я його як адвокатського концепіента (практиканта) на одному вічу в Стрию. Мені видалось, що з уст його пливе

Дунай. Подібне вражіння мав я ще раз у життю, коли вперше почув спів Сальомеї Крушельницької. Така могутність слова і пісні у тих двох людей» [4, 80].

Адвокатська діяльність Є.Олесницького ставала відомішою. Навіть польські друковані органи звернули на неї увагу. Ось уривок зі статті «Д-р Олесницький. (Сильветка)»: «Вибравши Стрий місцем проживання, (Є.Олесницький) зумів у короткому часі набути собі велику хлопську клієнтуру таким чином, що десятки хлопських справ полагоджує безплатно, зовсім незацікавлено, як правдивий опікун і патрон селян. Тому селяни Стрийського, Жидачівського й суміжних повітів горнутья до нього як до батька... Своєю промовою вміє прикувати й загірті слухачів. Під час його промов на зборах тишина, а після закінчення буря окликів: «Славно, славно!» [5, 2].

У 1897 р. у Галичині відбулися сумнозвісні «баденівські» вибори до віденського парламенту, відомі своїм терором. У передвиборчій кампанії взяли участь українські правники, які активно закликали до боротьби за громадянські й національні права. Після виборів відбулась низка репресивних політичних процесів, учасником яких як адвокат став і Є.Олесницький.

Під час виборів в с. Черніїв на Станіславщині (тепер Івано-Франківської обл.) заарештовано понад двадцять п'ять селян, проти яких відкрито судовий процес. «Найбільше враження на присутніх справила промова захисника Є.Олесницького – всі поголовно плакали, – і тільки він один стояв як скеля, блідий і поважний. Адвоката... привітав сам прокурор, а потім весь трибунал, присутні судові чиновники, а серед них – радник Крафт, німець, який... сказав: «Я служу вже багато років, а таку промову, як ваша, мені ще слухати не доводилось!» [6, 119]. Вирок суддів був однозначний – звільнити селян.

Правник взяв участь у політичних судових процесах у Стрию, Львові, Станіславові, Тернополі, Золочеві, Коломиї й Перемишлі.

Незабаром канцелярія Є.Олесницького виросла до чималих масштабів. Послугами адвоката користувалися клієнти не лише зі Стрийщини, але й з цілого краю. Юристи вважали за честь проходити у нього практику. Колеги-адвокати не нехтували професійними порадами Є.Олесницького.

У той час поява у провінції освіченого українського правника автоматично покладала на нього обов'язки місцевого національного лідера. Відкривши адвокатське бюро, Є.Олесницький не залишився осторонь громадсько-політичного життя міста, повіту, всього краю. Роки його проживання в Стрию (1891–1909) були в історії Стрийщини етапним періодом, який можна назвати «епоєю доктора Євгена Олесницького». «Золотоустий провідник Стрийщини» – так земляки назвали відомого українця.

Таким чином, здійснюючи адвокатську практику, Є.Олесницький незабаром став кваліфікованим правником. Пріоритетами в його діяльності були професіоналізм і моральні чесноти. Він силою слова наполегливо долав будь-які труднощі, за що завоював авторитет промовця і пошану як серед простих людей, інтереси й права яких послідовно захищав, так і серед політичних опонентів. Висока оцінка його адвокатської праці польським часописом – чи не найпереконливіший цьому доказ. Успішний захист соціальних, національних і громадянських прав галицьких українців у гучних

політичних судових процесах зламу XIX–XX ст. вписав ім'я Є.Олесницького в історію української адвокатури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Олесницький Е. *Сторінки з мого життя: У двох частинах / Е.Олесницький.* – Львів: «Діло», 1935. – II частина (1890–1897). – 123 с.
2. Hornowa E. *Ukraiński obóz postępowy i jego współpraca z polską lewicą społeczną w Galicji 1876–1895 / E.Hornowa.* – Wrocław–Warszawa–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1968.
3. *Політичний процесъ въ Коломыи // Дѣло.* – Львѣвъ, 1894. – 31 серпня (12 вересня). – С. 1–3.
4. Волошин М. *Тим, що відійшли від нас у боротьбі за право / М.Волошин // Ювілейний альманах Союзу Українських Адвокатів.* – Львів: Накладом Товариства: Союз Українських Адвокатів, 1934. – С. 74–108.
5. *Er. Dr. Olesnicki. (Sylwetka) // Monitor. Tygodnik polityczno-społeczny i literacki. Wychodzi kazdej soboty.* – Lwów, 1895. – 14 Wrzesnia. – S. 2–3.
6. Вацшин М. *Видатний громадський діяч Галичини. До 140-річчя від дня народження Євгена Олесницького // Дзвін.* – 2000. – № 7. – С. 112–121.

УДК 008(477)+94(477)

Мукомела І. Б.

*к. іст. н., доцент кафедри документознавства,
інформаційної діяльності та українознавства
Тернопільський національний економічний університет*

ВНЕСОК УКРАЇНСЬКОЇ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНИЙ РУХ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX СТ. – 1914 Р.)

У здійсненні сучасних економічних реформ цінним є досвід роботи кооперативного руху в Східній Галичині в кінці XIX на початку XX ст. Він став широким соціальним явищем, значення якого для процесів націотворення і самоорганізації українського суспільства досі належно не оцінено. Розвиток української кооперації набув ваги як важливий чинник господарського й національного відродження.

Розвиваючи власне господарство, українці в той час не могли створити завершену систему національної економіки. Не маючи своєї державності, їм довелося розраховувати лише на господарську самоорганізацію. Кооперація тут стала масовою всенародною організацією, охоплювала різнобічні сторони життя населення. Вона, захищаючи економічні і соціальні права галичан, виховувала їх національно-свідомими громадянами. В основі діяльності українських кооперативів лежала національна кооперативна ідеологія, яку виробили піонери української кооперації на початку XX ст.

Виникнення та діяльність української кредитної кооперації була зумовлена складним соціально-політичним та економічним становищем українців у складі Австро-Угорської імперії, що утвердило у середовищі національної еліти переконання у необхідності опанування українцями